

Japonski letalci napadli Alasko!

Dva napada izvršena v šestih urah na Dutch Harbor, letalako in mornarično bazo. Churchill napovedal bombardiranje nemških mest v večjem obsegu. Rusi naskakujejo nemške postojanke v več sektorjih fronte pri Kalinu. Osišče izgubilo čez dvesto tankov v bitki z Angleži v Libiji

Washington, D. C., 4. jun.—Japonski letalci so večerj dva-krat napadli Dutch Harbor, ameriško letalako in mornarično bazo v Alaski. Prvi napad je bil izvršen ob šestih zjutraj, drugi pa šest ur pozneje.

Mornarični department pravi, da se je prvega napada udeležilo pet bombnikov in petnajst spremljajočih bojnih letal in trajal je petnajst minut. Bombe so zanele požare v skladiščih. Koliko bojnih letal se je udeležilo drugega napada, kako dolgo je trajal in kako velika škoda je bila napravljena, mornarični department ne omenja.

Juneau, Alaski, 4. jun.—Ernest Gruening, governor Alaske, je pozval vse enote civilne obrambe, naj bodo na straži, po japonskem bombnem napadu na Dutch Harbor. "Naša armada in mornarica sta pripravljene," pravi v pozivu. "Vse enote civilne obrambe morajo biti na straži in slediti navodilom militarnih avtoritet."

London, 3. jun.—Premier Winston Churchill je sinoči v svojem govoru v parlamentu napovedal, da bo združena angleška in ameriška letalska sila zadajala strohovit udarec Nemčiji. On je govoril potem, ko je čez tisoč bojnih letal metalo bombe na Essen, kjer so velike Kruppove orodnice in municijske tovarne. Letala so vrgla čez tri tisoč ton žaglnih in eksplozivnih bomb na Kruppove tovarne, v katerih je uposlenih čez 90,000 delavcev. V teh izdelujejo poleg topov tudi jeklene plošče za tanke, bojne ladje in podmornice.

Napad na Essen je sledil napadu na Kolín. Bombe, ki so jih vrgli angleški letalci, so povzročile ogromno škodo. "Ti napadi so le uvod v veliko letalsko ofenzivo," je dejal Churchill. "Nadaljnji v še večjem obsegu bodo sledili."

Premier je dejal, da so Angleži izgubili 44 bojnih letal v napadu na Kolín, v napadu na Essen pa 35.

Moskva, 3. jun.—Sovjetske čete so izvršile več uspešnih napadov na pozicije nemške vojske v sektorjih fronte pri Kalinu, ki se vleče od Valdajskih hribov do jezera Ilmena na severu. V teh napadih je padlo čez tri tisoč nemških vojakov. Rusi so pogladi sovražnika z več utrjenih pozicij in jih zasedli. Na južni fronti pri Kerču in Harкову, ukrajinskem industrijskem središču, so se vršile priske med vojaškimi stražami. Nemci so prenehali z naskoki pri Harкову po velikih bitkah, v katerih so izgubili čez 90,000 vojakov.

Berlin, 3. jun.—Vrhovno poveljstvo poroča, da nemške čete izvajajo bojno črto v "Ukrajini". Militaristični krogi so orisali fronto na vzvodu, ki se razteza od Taganroga do Azovskega morja, od reke Don do Kijeva in potem vzhodno do Orla in Vjazme.

Kairo, Egipt, 3. jun.—Bitke med britskimi in osiškimi četami v Libiji se črte pri dveh vrstah bojne črte, ki se vleče od El Gazale do Bir Hecheima. Osiške oklopne enote so naskočile utrjene britske pozicije, da razorožijo vrzel, a so bile pogladi nazaj z velikimi izgubami.

Britsko poveljstvo pravi, da je izgubilo 260 tankov. Britske oborožene sili, ki jo tvorijo

Podržavljenje rudnikov v Angliji

Laborit podprl zahteve rudarjev

London, 3. jun.—Laborit Emanuel Shinwell, član parlamenta in bivši rudniški minister, je objavil članek v listu Evening Standard, v katerem priporoča podržavljenje premogovnikov. "Premog," pravi Shinwell, "je skoro tako bistvenega pomena v življenju kot sta voda in zrak. Iz tega razloga je podržavljenje premogovnikov neizbežno."

Shinwell piše, da je bilo v letih od 1. 1936 do 1. 1941 ubitih 5138 rudarjev pri delu v premogovnikih, 688,894 pa ranjenih. Številke o ubitih rudarjih v preteklem letu še niso bile objavljene. On je podprl zahteve rudarjev glede zvišanja tedenske plače na \$17 in izjavil, da niso pretirane.

Deset tisoč rudarjev, ki so stali v premogovnikih v Yorkshiru, Durhamu in v dolini Swansea, se je vrnilo na delo, ko so dobili zagotovilo, da bodo dobili zvišanje plače. Prej se je vrnilo na delo 3000 rudarjev v Yorkshiru, ki je vlada prevzela kontrolo nad tremi premogovniki.

Kitajska podpisala dogovor

Ekonomska kooperacija z Ameriko in Anglijo

Washington, D. C., 3. junija.—Kitajska se je pridružila Ameriki in Veliki Britaniji in se izrekla za popolno kooperacijo z njima, ko bo ta vojna končana. Pričakuje se, da bo Kitajska sledila Rusiji in naznanila pristop k ekonomskemu bloku prihodnjega tedna.

Program vsestranske kooperacije se bo izvajal na podlagi in v okviru posojilno-najemniškega ustroja. Dr. T. V. Soong, svak generala Kaišeka, vrhovnega poveljnika kitajskih armad, in zunanji minister je podpisal zadevni dogovor v imenu Kitajske, v imenu Amerike pa državni tajnik Cordell Hull. Ta določa poleg ekonomske kooperacije izmenjavo blaga in vseh važnih informacij med Kitajsko, Ameriko in Veliko Britanijo.

Hitler bo odstranil Pavelića?

Zuerich, 29. maja (ONA).—Z Balkana prihajajo vesti, po katerih je mogoče sklepati, da bo Hitler morda odstranil marionetskega poglavarja Hrvatske, Ante Pavelića, ker so se pojavili dokazi o korupciji in sprejemanju podkupnine v vstaških vrstah.

Trdi se, da v Berlinu resno razmišljajo, da bi se vmešali v stvar in preprečili nered, ki so posledica zgražanja ljudstva vprico vstaških zločinov. Uradni list "Vstaš", ki izhaja v Zagrebu, piše, da "tihotapci, razbojniki, zločinci in lahkoživci zlorabljajo vstaške uniforme."

Lakota bo izsilila mir v Evropi

Stockholm, Švedska, 3. jun.—Ali bo lakota končala vojno v Evropi? To vprašanje je vzel v pretes finski list Demokratti, ki izhaja v Helsinku. Objavil je uvodnik, v katerem je rečeno, da je vojna že izžepala evropske države in da strah pred lakoto prihodnje zimo narašča. List meni, da je kompromisni mir možen in ga bodo lačni ljudje izsilili proti volji poveljnikov zavojevanih armad. List tudi priznava, da se je bojno razpoloženje finskega ljudstva poleglo in da ljudje stradajo.

PRELOM MED RUDARSKO UNJO IN CIO BLIZU

UMWA na bo plačevala članarine

VODITELJI UNIJ CIO KRITIZIRANI

Washington, D. C., 3. junija.—Člani odseka za smernice rudarske unije UMWA so zavrgli kompromisni predlog, ki bi odvrnil popoln prelom med unijo in Kongresom industrijskih organizacij, in stavili mirovne pogoje, ki jih vodstvo CIO po izjavi delavskih krogov ne more sprejeti. Očitno je, da je prelom med UMWA in CIO neizbežen.

Samo osem izmed 235 članov odbora rudarske unije je glasovalo proti predlogu, naj UMWA preneha s plačevanjem mesečne članarine v blagajno CIO, dokler slednja organizacija ne prizna dolga v vsoti \$1,685,000. To vso to je rudarska unija prispevala za financiranje ustanavljanja unij CIO v začetku. Odbor je tudi zahteval, da voditelji takoj začnejo pogajanja z Ameriško delavsko federacijo glede združitve, da Amerika dobi enotno delavsko gibanje, in prenehajo z napadi na uradnike rudarske unije.

Ray Edmundson, predsednik illinoiskega rudarskega distrikta UMWA, je prečital besedilo odloka kot tajnik posebnega odbora, ki ga je sestavil. Kompromisni predlog je stavil Martin Wagner, član eksekutivnega odbora petdesetega rudarskega distrikta UMWA. On je priporočil odločitev akcije glede posajila CIO in se izrekel za vzdržitev sedanjih odnosov in proti izstopu rudarske unije iz CIO, toda podpore ni dobil.

Odbor je v svojem poročilu obdolžil voditelje CIO izdajstva in sabotaže proti rudarski uniji. Nastali konflikt bo morda pršel na rešeto na konvenciji rudarske unije prihodnjega jesen.

John L. Lewis, predsednik UMWA, se ni udeležil večerj, šele se je zaradi bolezni v svoji družini. Njegovi pristaši, ki so odobrili poročilo odbora, so ga v svojih govorih poveljevali kot velikega delavskega voditelja, ki hoče v resnici mir v vrstah organiziranega delavstva, obenem pa so udrihali po vojno-delavskem odboru, ki ga je imenoval predsednik Roosevelt in v katerem imata Kongres industrijskih organizacij in Ameriška delavska federacija šest reprezentantov.

Protest proti uposlitvi zamorskih delavcev

Detroit, Mich., 3. jun.—Odkrog 500 članov avtne unije CIO je odložilo orodje v tovarni Chrysler Motor Corp. v znak protesta proti uposlitvi zamorskih delavcev. Korporacija je zaprla tovarno in naznanila, da bo ostala zaprta, dokler se konflikt ne izravna. Morris Field, direktor divizije avtne unije, je pokaral one, ki protestirajo proti uposlitvi zamorcev in jih opozoril na določbo v ustavi unije, ki prepoveduje diskriminacije.

Brazilijska zasegla železne rudnike

Rio de Janeiro, Brazilija, 3. jun.—Predsednik Getulio Vargas je odredil zaseg železnih rudnikov in železnice ter druge lastnine kompanije De Minascas e Siderurgia v državi Minas Geraes, zano pa je imenoval direktorja, ki bo vodil in nadziral obrat. Vlada je prej sklenila dogovor z Veliko Britanijo in Ameriko, da bosta dobili 1,500,000 ton železne rude iz omenjenih rudnikov letno.

Domače vesti

Vesti iz Minnesote

Ely, Minn.—Te dni je po dolgi in mučni bolezni umrl Frank Švigelj, star 60 let in sojen na Studencu pri Igu v okolici Ljubljane. Bil je star naseljencec in zapušča ženo ter šest odraslih otrok. Bil je član SNPJ in KSKJ.

Governer posegel v rudarsko stavko

Obrat v premogovnikih ustavljen

Terre Haute, Indiana, 3. jun.—Governer Schrecker in državni delavski komisar R. Hutson sta pritiskala na rudarsko unijo z zahtevo, naj konča neavtorizirano stavko streljačev in vrtalcev, ki je ustavila obrat v dvajsetih premogovnikih v tem mestu in okolici.

V skupnem telegramu, ki sta ga naslovila Louisu Austinu, predsedniku enajstega rudarskega distrikta UMWA, sta naglasila, da stavka ovira ameriške vojne napore. Zaradi stavke streljačev in vrtalcev mora počivati 4500 rudarjev.

Austin se nahaja v Washingtonu, kjer zborujejo člani odbora za smernice rudarske unije. Hutson je dejal, da nenavzočnost Austina je vzrok, da konflikt še ni izravnal. On in governer sta priporočila, naj se spor predloži v rešitev posebnemu odboru v smislu pogodbe, ki jo je rudarska unija sklenila z operatorji v avgustu preteklega leta.

Streljači in vrtalci so zastavili pred osmimi dnevi, ko je bila zahteva glede zvišanja plače za 40 centov na dan odbita.

Tacoma, Wash., 3. jun.—Unija lesnih delavcev, včlanjena v Kongresu industrijskih organizacij, je oklicala stavko proti Tacoma Lumber Co., ko so se pogajanja za zvišanje plače in plačanih počitnic izjalovila. Čez tisoč članov te unije je piketiralo žage te kompanije. Voditelji so napovedali raztegnitev stavke, če kompanija ne bo pristala na zahteve unije.

Laval ne uživa zaupanja ljudstva

Propaganda iz Vičhyja neučinkovita

London, 3. junija.—Informacije, ki prihajajo sem, kažejo, da Pierre Laval, predsednik francoske vlade, izgublja preštit med ljudstvom, čeprav poročila iz Vičhyja govore, da se njegova popularnost dviga. Ta poročila so le propaganda, ki ne more premotiti ljudstva.

Pet dejstev se omenja kot vzrok padanja Lavalovega preštita: odpoklic ameriškega poslanca Williama D. Leaha yja, ameriška podpora angleške okupacije Madagaskara, ignoriranje njegovega režima po Ameriki, ameriška pogajanja s francoskim governerjem otoka Martinika in italijanske zahteve za posest Tunizije, Korzike in Nice.

Ceprav je Laval zagovornik vsestranske kooperacije z nacijami Nemčijo, ni dobil nobenih koncesij od Hitlerja. Njegovi rojaki vedo, da ne bo uspel in da se bodo njegovi načrti izjalovili. Odkar je na krmilu, je že dobil več političnih in moralnih udarcev.

Washington, D. C., 3. jun.—Tukajšnji svobodni francoski krogi so izjavili, da Laval ne bo pridobil francoskega ljudstva na svojo stran, čeprav mu je obljubil večje odmerke živeža. Obljube sploh ne bo mogel izpolniti. Jean Sequy, predstavnik svobodnih francoskih krogov, je dejal, "da Laval lahko ponudi več

Amerika napove vojno trem balkanskim državam

Urednik nacijskega lista ustreljen

Atentat izvršen v središču Pariza

Vichy, Francija, 3. jun.—Albert Clement, urednik nacijskega naklonjenega lista Cri du Peuple, je bil ustreljen, ko je korakal po ulici Rue Vivienne v središču Pariza. List je lastnina Jacquesa Doriota, glavnega zagovornika vsestranske kooperacije med Francijo in Nemčijo.

Napadalec, ki se je pripeljal na biciklu, je oddal pet krogel na Clementa in nato pobegnil. Njegova žena, ki ga je spremljala, je bila tudi ranjena. Policija trdi, da je zabeležila številne bicikla atentatorja. Avtoritete pravijo, da je umor pristno političnega značaja, krivdo pa so zvrnile na komuniste in teroriste.

Clement je bil prijatelj in sodelavec Doriota, načelnika francoske fašistične grupe PPF. On je vodil vitriolično kampanjo proti komunistom. Umor Clementa je sledil napadu na Doriota, ki pa se je ponosrečil. V aprilu je nekdo vrzel bombo na oder, na katerem je Doriot stal in govoril, ki pa ni eksplodirala. Doriot, Laval in vsi drugi francoski voditelji, ki so za kooperacijo z osiškimi, so si nakopali sovražstvo političnih nasprotnikov.

Krvavi delavski izgredi v Nassauju

Dva delavca ubita in več ranjenih

Nassau, Bahama, 3. jun.—Britske čete in prostovoljci stražijo to mesto in okolice od potlačitve delavskih izgredov, ki so nastali, ko so bile zahteve glede zvišanja plače zavrnjene. Dva delavca sta bila ubita in več ranjenih. Izgredi so se pričeli, ko so delavci organizirali pohod v glavni del mesta in protestirali proti nizki plači. Domači delavci, upošleni pri gradnji ameriškega projekta, dobivajo le šest šilingov na dan, okrog 80 centov.

Pohoda v mesto se je udeležilo okrog 3000 delavcev, ki so začeli udirati v trgovine in jih pleniti. Policija ni mogla ukrotiti demonstrantov, nakar so bile britske čete pozvane v akcijo. Izgredi so se sinoči nadaljevali v predmestjih.

Vojvoda Windsor, generalni governer Bahamskega otčja, je moral v naglici prekiniti svoj obisk v Washingtonu in se vrniti. Bojazen je, da se bodo izgredi ponovili. Vojske čete so zastražile vse glavne ulice, da jih preprečijo.

Kongres pozdravil Filipinskega predsednika

Washington, D. C., 3. jun.—Filipinski predsednik Manuel L. Quezon je bil navdušeno pozdravljen v nižji kongresni zbornici. V svojem govoru je omenil Rooseveltovo zagotovilo, da bo Amerika skrbela, da Filipini dobe neodvisnost po porazu Japonske. "Smrt, uničevanje in porazi niso uklonili našega duha in ne zmanjšali naše vere v Ameriko," je dejal Quezon.

Živeža in vina ljudstvu, da ga pripravi na povitje večje doze kak drugega pozneje. On hoče predvsem zadostiti zahtevam osiškimi v upanju, da ga bo to držalo na krmilu francoske vlade.

Odločitev pade v kongresu prihodnji petek

ROOSEVELT POHVALIL MEHIKO

Washington, D. C., 3. junija.—Predsednik Roosevelt je pozval kongres, naj napove vojno Bolgariji, Rumuniji in Ogrski, ki so se pridružile osiškimi. V svoji poslanici je predsednik naglasil, da so te tri države že napovedale vojno Ameriki kot lutke nemškega diktatorja Hitlerja in proti volji svojih ljudstev. Vse so udeležene v militarističnih aktivnostih proti združenim narodom in te aktivnosti hočejo raztegniti.

Rumunija je pod Hitlerjevim pritiskom napovedala vojno Ameriki 12. decembra preteklega leta, pet dni po japonskem napadu na Pearl Harbor, Hava, naslednji dan pa Ogrska in Bolgarija. Pričakuje se, da bo kongres napovedal vojno tem državam, kar bo zgolj formalnost, prihodnji petek. Ko se to zgodi, bo Amerika v vojni s šestimi državami—Nemčijo, Japonsko, Italijo, Bolgarijo, Rumunijo in Ogrsko.

Vojna napoved bo psihološki korak, pomoč Rusiji. Slednja želi, da Amerika napove vojno Rumuniji, Ogrski in Bolgariji, ker pošiljajo vojske čete na ruske fronte, kjer se na strani nemških armad bore proti sovjetski oboroženi sili. Poučeni uradni krogi so namignili, da bo Amerika zavzela bolj odločno stališče proti Fini, ki se bori proti Rusiji kot zaveznica Nemčije.

Premoženje Rumunije, Bolgarije in Ogrske v Ameriki je bilo že "zamrznjeno". To predstavlja vrednost okrog \$80,000,000. Rumunci, Madžari in Bolgari, ki niso ameriški državljani, bodo morda aretirani, ko bo predsednik Roosevelt podpisal vojno napoved.

Predsednik Roosevelt in državni tajnik Cordell Hull sta pohvalila Mehiko, ker je napovedala vojno Nemčiji, Italiji in Japonski. Izjavila sta, da je to nadaljnja demonstracija solidarnosti ameriških republik. Deset južnoameriških držav je že v vojni z osiškimi in vse razen Argentine in Čileja so pretrgale diplomatske odnose z agresorji.

Telegram, ki ga je Roosevelt poslal mehiškemu predsedniku Manuelu Avili Camachu, se glasi: "Mehika je tudi postala žrtev neprovociranega napada in ona je na svoj karakterističen način pobrala vrženo in rokavico in se odločila za obrambo svoje svobode. Osiški diktatorji in tirani so se ponovno zmotili v sodbi in očitni razpoloženja svobodnega naroda."

Aretacija uradnikov v nemških mestih

Bern, Švica, 3. jun.—Sem dospela poročila se glase, da je bilo več uradnikov v nemških mestih aretiranih, ker niso odločno nastopili proti ljudem, ki niso zadovoljni z nacijskim režimom in potekom vojne. Aretacije so bile izvršene v Kolnu, Dresdenu, Hanoverju, Hamburgu in drugih mestih.

Turčija priznala kupčijo z Nemčijo

Ankara, Turčija, 3. jun.—Vladni krogi so priznali sklenitev kupčije z Nemčijo in da je Turčija dobila kredit sto milijonov mark za kupovanje vojnega materiala v Nemčiji. Komisija turških tehnikov je odpotovala v Berlin, da uredi potrebne stvari v zvezi s sklenjeno kupčijo.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$8.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cicero \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cena oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (trike, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (June 30, 1942), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Pobijajmo bolezen izolacionizma

Amerika trpi na težki bolezni v zunanji politiki in ta bolezen je izolacionizem ali po naše osamljenost. To je trnasta teorija, da Amerika lahko živi sama zase, popolnoma ločena od ostalega sveta, izvenjati v trgovini, ampak trgovina z Ameriko se mora vršiti le po njenih pogojih.

Ta izolacijska bolezen ima žrtve pri vseh političnih strankah in gospodarskih slojih, zelo izpodkopava ameriško demokracijo in njeno vplivanje na zunanji razdrapani svet. Ameriški izolacionizem je kolikor toliko kriv današnje svetovne krize; če bi bile Združene države zadnjih 23 let aktivne v Ligi narodov, bi bilo v svetovni organizaciji — ne glede na to, kako je bila pomamljiva — zavladalo nekakšno ravnotežje in najbrže ne bi danes bilo druge svetovne vojne.

Ameriški izolacionisti, ki so zmago Amerike ob prvi svetovni vojni izpremenili v najslabotnejši poraz, so docela kontrolirali zunanjo politiko Združenih držav od Wilsona do Roosevelta — in kakšna je bila ta politika? Bila je to najabsurdnejša politika ptičja noja, politika defetizma in kruta negacija vsakega realizma. In še potem, ko je Franklin D. Roosevelt s svojimi novodilskimi in drugimi pristajali dinamične demokracije porušil kitajski zd ameriške izolacije, so izolacionisti s svojim vplivom v kongresu zavlekli obrambo Amerike skoro do katastrofalne točke.

Danes se na splošno smatra, da so po napadu na Pearl Harbor izolacionisti izgubili. To pa ni res! Izolacionisti so se le potuhnil na površju — toliko bolj pa danes rovarijo za kulisami in po skrivnih kotih. Baš zdaj so silno aktivni s svojimi kandidati pri letošnjih volitvah za kongres.

Kljub silnemu polomu, ki so ga izolacionisti doživeli v teku današnje vojne, nečesto popustiti in še vedno pričakujejo, da jim bodo ameriški volilci sledili na stare limanice; tako so naivni, da ne morejo pomisliti, da je današnja vojna najboljši dokaz tudi za največjega tepca o bankrotiranosti izolacionizma.

Izolacionisti so danes največji patriotje, ki neprestano mahajo z zastavico v roki in kličejo v boj do zmage — in baš zaradi tega so nevarni. Navadni ljudje hitro pozabijo in radi verjamejo...

Vse velike žrtve Amerike v tej vojni bodo zaman, če Amerika ne bo jarmčila za bodoči mir s svojim aktivnim sodelovanjem v svetovni federaciji — in baš to je, kar bi izolacionisti radi preprečili. Izolacionisti bi radi videli, da se Amerika po tej vojni spet zavleče v svojo polzevo hišo in ignorira ves ostali svet — ne glede na to, kako bo svet potreboval Ameriko, kajti brez nje bo mir iluzija.

Medtem, ko izolacionisti danes mahajo z zastavico v roki in vpijejo, da mora Amerika zmagati nad sovražnikom — psujejo v isti sapi z izdajalcem vsakogar, ki priporoča sodelovanje Amerike v novi svetovni organizaciji. S tem se razgaljujejo, koliko je vreden njihov patriotizem in koliko jim je do resnične in trajne zmag, glede katere si toliko napenjajo pljuča.

Kakor so ameriški izolacionisti uničili ameriško zmago nad Nemčijo leta 1919, tako so pripravili uničiti prihodnjo zmago — samo če bodo mogli. Naj jim ameriški volilci prihodnjo jesen izroče kontrolo kongresa — pa bo zaman vsaka zmaga Amerike na bojišču.

Ameriški izolacionisti so zadnje upanje ameriških fašistov in burboncev vsake vrste. Vsa ta pisana golazen, katera se ne more sama ganiti nikamor v tem momentu, se pridno obeša za kraje njihovih sukenj. Ameriški fašisti in ostali petokolonci, ki imajo državljanske pravice, bodo letos volili izolacioniste...

Vai oni, ki žele demokratični mir po tej vojni in ki sovražijo izolacionizem, morajo sodelovati v pobujanju izolacionizma.

Amerika mora zmagati ne samo v vojni, temveč tudi v miru in biti mora na čelu nove svetovne federacije.

Smešne ameriške "revolucionarke"

V Ameriki je ženska organizacija, ki se imenuje "Hčere ameriške revolucije". Ponašajo se, da so potomke revolucionarjev iz leta 1776. Silno respektne ženske so to po noši in etiketi — in silno starinske po mišljenju in programu. Njihovi pradedje niso bili takšni, kajti, če bi bili, ne bi bilo revolucije leta 1776 in danes ne bi bilo njihovih "hčera". Skratka: vera teh žensk je, da ena revolucija v Ameriki zadostuje in ta revolucija je bila leta 1776 — druge ne sme več biti.

Leta 1776 je bilo v Ameriki mnogo respektnih ljudi, ki so imeli enako vero: revolucije v Ameriki ne sme biti! Za njih je bila revolucija v Angliji leta 1688 ali leta 1215 ali še prej — in ta ji zadostovala za vse večne čase. Kljub temu je prišla revolucija leta 1776...

Zadnji teden so "Hčere ameriške revolucije" zborovale v Chicagu in sklenile, da Martin Dies vrši dobro delo in v ameriških šolah se ne sme učiti ničesar revolucionarnega... Skratka: revolucije ne sme biti! Nato so se razile.

Medtem pa revolucija v Ameriki koraka dalje in dalje... Ni treba, da bi bila krvava tudi doma — saj so jezera krvi zunaj Amerike — kljub temu je revolucija. Tako velika je ta revolucija, da bodo "Hčere ameriške revolucije" kmalu, morda v nekaj letih, nazvane "Hčere ameriške kontrarevolucije" in tako jih bo sram tega naziva, da bodo kot organizacija neslavno — umrle.

Kako smešno so te ženske! Največja svetovna revolucija je danes v teku — ameriške "revolucionarke" pa ne vedo tega.

Glasovi iz naselbin

O Stalinovih — pralich

Johnstown, Pa. — V Prosveti od 12. maja je bil priobčen članek pomožnega urednika br. A. Gardna o Stalinovi politiki. Članek je jako dober, obenem pa času primeren, kajti zadnje čase zopet večkrat čitamo v Prosveti in drugje, kako bi nekateri radi oprali Stalina njegovih grehov iz preteklosti. Mislijo menda, da je sedaj najbolj primeren čas za to, ker se rusko ljudstvo tako hlabro otepa Hitlerjevih nasilnikov. In tako bi zdaj nas radi prepričali, da rusko ljudstvo nije ta krvavi boj zato, ker tako goreče ljubi Stalina in diktatoru.

Pa ne bo šlo tako lahko, smo pač "trde grče" in tudi spomin nas še ni zapustil!

Ako bi prihajalo to pranje Stalina od ljudi, ki so se v preteklosti dali voditi iz Kremļa, enkrat levo, drugič desno, kljub temu pa so vedno trdili, da so v pravem, bi se na tako pisanje podomače rečeno — poživljalo. Bolj pa človeka "privzdigne", ko vidi, da to delajo oni, ki so aktivni v JSZ, o kateri sem mislil do sedaj, da ima najbolj razumno članstvo.

V letošnjem Majskem glasu, ki ga izdaja JSZ, je priobčen članek "Mi in Rusija". Ko bi ne poznal te revije, bi ob čitanju tega članka mislil, da imam v roki komunistično publikacijo. Članek pere Stalina in njegovo krvavo diktaturo takole: "Sovjetski režim je še daleč od popolnosti. Ali vendar pa se zdi, da je ravno obstoječa politična vladna oblika ohranila Rusijo celo ter ji omogočila hrabri odpor..."

Da me ne bo kdo napačno razumel, naj na tem mestu izjavim, da tudi jaz globoko spoštujem rusko ljudstvo, ki se junsko upira Hitlerjevemu vojaškemu hordam in brani svojo domovino. Nikakor pa ne morem verjeti, da je odpor ruskega ljudstva zato tako hraber, ker imajo, kot pravi članek, tako politično vladno obliko — z drugo besedo: Stalina in diktaturo.

Kakor je lahko razumeti, da se četniki v Jugoslaviji ne upirajo Hitlerju zato, ker ljubijo diktaturo in zloglasno Glavnjaco, prav tako se rusko ljudstvo ne upira Hitlerju iz ljubezni do Stalina in diktature. Prvi kot drugi se bore tako junško za domovino, kar je posameznikom in narodom takorekoč prirojeno, ker to pač izvira iz nagona po samohranji; borijo se tako hrabro tudi zato, ker se jim pod Hitlerjem obeta še večja sužnost, kar članek na drugem mestu pravilno omenja.

Dalje piše članek: "Ko so se vršile znane čistke na Ruskem, smo se zgražali nad Stalinom. Bili smo pod vtisom, da kolje ljudi kar tako za zabavo. Priti je moralo do strašne vojne, da smo spoznali svojo zmotu. S pomočjo diplomatičnih virov prihaja danes na dan dejstvo, da so bile tiste čistke potrebne za obnovo Sovjetske Rusije. Imamo dokaze, da so tisti obsojenci tvorili eno najpopolnejših petokolonskih organizacij na svetu. Če bi bili tisti ljudje ostali živi, bi bili sedaj Nemci in Japonci neomejeni gospodarji slovanske Rusije..."

omejeni gospodarji slovanske Rusije...

Ali se članek zaveda pretiranosti in neresnice, ki jo je zill v zgoraj citiranih besedah??? Piše o "dokazih", da so bile čistke v Rusiji potrebne. Lahko je govoriti in pisati — papir vse prenese. Toda ako bi prišlo do resničnega izpričevanja, bi članek imel za dokaz — prazno rokel. Tudi Hitler in njegovi slugi se izgovarjajo, da so v Jugoslaviji, Češki, Franciji, Holandski, Norveški — po vseh okupiranih krajih čistke potrebne za obstoj Velike Nemčije. Vprašanje pa je, kdo jim verjame — — —

Kdo bo torej verjel, kar članek piše, da so politični obsojenci v Rusiji tvorili "petokolonsko organizacijo" in delovali za Nemčijo in Japonce? Med obtoženci, ki jih je dal Stalin "likvidirati" — usmrtiti — so bili stari ruski revolucionarji in očetje Sovjetske unije, ki so pomagali porušiti nazadnjaški ruski carizem in se nato borili pod Trockijem v rdeči armadi. Nekateri so bili tudi večkrat ranjeni v bojih z belogardisti in drugimi. In ti ruski revolucionarji naj bi bili petokolonci, izdajalci svoje domovine, hlapci Hitlerja in Japoncev? Ne! Nikdar ni to mogoče.

To je grda in obenem zlobna žalitev zaslužnih ruskih revolucionarjev, ne glede če se je človek politično strinjal z njimi ali ne. Nesramna je toliko bolj, ker se mrtvi ne morejo zagovarjati. (O yes, nam so znane tiste njih groteskne "izpovedi", toda zakaj, kako in pod kakšnimi okoliščinami so jih podali, lahko izve vsakdo, ki se poglubi do dna v tiste moskovske "carovniške procese".)

Mar so bili "petokolonci", "izdajalci" svoje domovine in "hlapci" Hitlerja in Japoncev tudi vsi najboljši ruski generali in maršali s Tuhacevskim na čelu, katere je Stalin dal postaviti ob zid? Zakaj so bili ustreljeni, je največja Stalinova tajnost, ker ne v Rusiji niti izven nje ni bila objavljena niti ena sama beseda o kakšni njihovi "izpovedi" ali pa podan najmanjši dokaz o kakšni njihovi izdajniški krivdi. In kako zelo bi Rusija s Stalinom vred zdaj potrebovala svoje najboljše umorjene generale in maršale, ki so izoblikovali rdečo armado v to, kar je danes! Če bi jih Stalin ne bil "likvidiral", bi Hitlerjeve oborožene horde najbrže ne prodrle tako daleč v Rusijo, kajti sedanje vodstvo rdeče armade je vzele nad pet mesecev, predno se je orientiralo, zapopadlo nacijsko bojno taktiko in ustavilo Nemce.

In zakaj je Stalin postavil ob zid svoje najboljše generale in številne druge častnike, kakor tudi skoraj vse stare revolucionarje, ki se niso strinjali z njegovo politiko ali pa so bili — "nezanesljivi"? Najbrže zato, ker je po oboroževanju Nemčije pričel iskati stikov z vodilnimi naciji in je že leta 1936 imel v Berlinu svoje tajne odposlance, ki so barantali z njimi za "pobratimijo" med Rusijo in Nemčijo. Seveda je vse to delal predvsem iz strahu pred oboroženo nacijsko Nemčijo. Za doseg "sprave" z

Mobile Optical Shops for AEF

This mobile optical shop, first of its kind, is shown at Southbridge, Mass., and will serve to repair or replace the broken or lost spectacles of overseas soldiers in the field. Approximately 15 per cent of the men in the armed forces wear glasses. This unit has facilities for edging and mounting 120 single lenses daily and, with other equipment, will make it possible to take care of the requirements of a field army of 800,000. (Central Press)

Berlinom, do katere je tudi fakično prišlo pozneje, dasi je trajala le toliko časa, kolikor je bilo to potrebno Hitlerju — za doseg tega pa je Stalin moral "likvidirati" najboljše generale in izkušene revolucionarje, ker bi se bili skoro gotovo uprli vsakemu paktiranju s Hitlerjem.

Torej, če je kdo izdal Rusijo, jo je izdal Stalin. Dovolj velik dokaz za to je pakt s Hitlerjem, podpisan v Moskvi 22. avgusta leta 1939. Toda o tem članek v Majskem glasu previdno molči, misleč, da smo drugi to že pozabili.

In kdo so oni, o katerih članek piše, "da so spoznali svojo zmotu"? O yes, "Hčerke ameriške revolucije", organizacija bogatih parazitov. Med temi "hčerkami" so gotovo tudi take, ki bi bile najbrže zelo vesele, če bi se tudi v Ameriki našel kakšen Stalin in postavil ob zid nekaj ameriških radikalcev.

Rusija je naša zaveznica, zato je že iz tega razloga pravilno pisati pohvalno o ruskem narodu in o njeni hrabri armadi. Toda hvaliti krvnika Stalina in lepšati njegove grehe ali celo prati njegove zločine, je pa poniževalno za vsako pošteno mislečo osebo. Posebno pa to ne pristaja osebi, ki je aktivna v socialističnem gibanju, katero je pred leti veliko dobrega obetalo. Danes leži to gibanje porušeno, skoro uničeno, in to v veliki meri po zaslugi politike Jožeta Stalina in njegove kominterne.

John Langerholc. 82.

Veselica društva 166

Prosto, Pa. — Društvo 166 SN-PJ priredi svojo letno veselico v soboto zvečer, 13. junija, v tukajšnjem Slovenskem domu. Vabimo vse članstvo in druge rojake iz okolice na obilno udeležbo.

Odbor.

To in ono iz Milwaukeeja

Milwaukee, Wis. — Zadnje čase je opaziti več ženskih dopisov v Prosveti, kar je razveseljivo znamenje. Želeli je, da v tem pravcu pridno nadaljujemo in pa, da se jih nam pridruži še več. Z razpravami v javnosti o naših skupnih problemih izražamo naša mnenja in čisto pojme, s tem

se usposabljammo za sodelovanje v socialnem boju za načela, principe in enakopravnost v človeški družbi.

Dobri in številni dopisi so pa tudi najbolj privlačna in vplivna agitacija za razširjenje lista, in zaenot nam vsem v izobraževalne svrhe. S čitanjem in dopisovanjem se urimo mentalno, kar je v sedanjem bridkem času, v tej svetovni podivjanosti, še toliko bolj vitalnega pomena, če hočemo, da smo zmogni razbrati jedra pravih ukrepov od prefrigan zavutih laži, kakor tudi spoznavati pošteno značaje od dvoobraznih hipokritov, katerih je v tej vojni furiji vse polno, ki si prizadevajo pod krinko te ali one misije okoristiti se na krvavi račun delavstva.

Brusena vojna ost je naperjena največ napram delavstvu in neoporečno zadeva najobčutnejše materinstvo. Zato je tudi moralna in neizogibna dolžnost ženstva, da kot matere človeštva v javnosti mogočno povzdignemo naš glas, da konkretno zahtevamo pravični in trajni mir človeštva, da se enkrat za vselej napravi konec hajduškemu klanju našega naroda. In če bi se ženske v tej vojni zavzele in strnile skupaj svojo moč, bi zopet veljalo pravilo: "da roka, ki ziblje rodno dete, vlada svet". Je neoporečno dejstvo, da je v materinski ljubezni do svojega zaroda moč, ki zamore v bodoče preprečiti nesmiselno morijo človeštva. V izobrazbi in splošni solidarnosti ljudstva pa je ogelni kamen za zgraditev res pravičnega in trajnega miru v človeškem sožitju.

Ako zasledujemo svetovne dogodke in se udeležujemo po možnosti društvenih in drugih skupnih aktivnosti, je lahko nabrati dosti zanimivega gradiva za poročanje in komentiranje v javnosti. Tudi nas veže moralna dolžnost, da prispevamo svoj del za razširjenje našega lista, za daljšo ohranitev lepe slovanske govorice in ohranitev naših skupnih pravic v obče, kakor tudi doprinesi svoj del v podporo v vsestranskem oziru, kjer je naša pomoč najbolj potrebna.

Dne 23. maja sem se udeležila presenečenja v Bergerjevi dvorani v Chicagu, ki so ga priredili v počast 25-letnega zakona Antonu in Anni Bashi njuni prijatelji, znanci in sorodniki. Stevilna udeležba je docela napolnila dvorano, kjer smo bili imenito postreženi v vseh oziirih in se poljubno zabavali med prijatelji, nekateri celo do jutranjega svita.

Prirejanje te vrste zabav v presenečenje je posebnost, ki se vtisne proslavlencu globoko v srce. Ko se nepričakovano znajde v sredi številnih prijateljev in sorodnikov, ki mu smehljajočih obrazov prožijo roke s prišrenimi čestitkami, ga obdario in okrasijo s cvetjem, je to občutek globokega pomena. Mahoma dobi občutek ginjenja, veselja, občutek, kot bi mu prilili novega mladostnega življenja, občutek vzvišjenja in tople ljubezni za vse! — Dan presenečenja ostane trajno zapisan globoko v srcu z željo in nado, da zamore tudi sam ob priliki prispevati

drugim slično veselje. Želja napraviti drugim veselje je pa jedro resničnega človekoljubja. Če bi vsi na svetu verovali in gojili ideal človekoljubja, bi lahko živeli kakor v raju!

Na tem mestu izrekam slavljenca iskrene čestitke in se lepo zahvalim za prijeten užitek prijaznih razgovorov, ki sem jih imela v krogu svojih starih znancev in prijateljev in sem se ob tej priliki seznanila še z novimi. Da ste mi vsi lepo pozdravljeni v nadi, da se v kaki veseli družbi zopet kmalu snidemo. Saj od življenja večjega daru ne moremo želeli kot zvestih prijateljev, ki so nam ob stih v času žalosti in veselja, in prijetnejšega užitka kot so prelete ure v družbi takih prijateljev.

Christina Moseley.

Nacifasistične podivjanosti

Gowanda. N. Y. — Ko čitamo poročila o grozotah v Sloveniji in Jugoslaviji, kjer podivjana nacifasistična zverjad kolje nedolžni narod, in to brez izjeme na spol ali starost, kako je od začetka razdruzevala in še razdruzuje družine: žene od mož, otroke od staršev ter jih preganja z njihovih domov; kako nekatere žene rode otroke v živinskih vagonih in kako je zadnje čase začela Hitlerjeva svojot gneti Slovence v Nemčijo, ker se boji, da bi se v Srbiji pridružili četnikom — ko človek čita o vseh teh grozodejstvih, mu prične srce revoltirati od groze.

Na drugi strani pa se veseli mo nād hrabrostjo tega naroda, ki je edini izmed vseh, kar jih je Hitler zverinsko pohlastal, da se mu z orožjem junaksko upirajo pod vodstvom generala Mihajla viča. Veselimo se tudi, ko čitamo, da je slovenski kapitan Kern rešil košček jugoslovanske bojne mornarice, ki sedaj bje boj na strani Anglije. Kako je Slovenec Plajvajs umoril take zvanega kvizljara na Hrvaškem in kako je Slovenec Mačera uničil ladjo Zagreb raje, kot da bi jo oddal Nemcem.

Največji dokaz, da se Slovence niso izneverili svojemu narodu in da jih Mussolini ni mogel 24 letih prepričati, da se jim bo leje godi pod njim, pa je to, ko čitamo, da je mnogo četnikov, jugoslovanskih gorah iz kraja Primorske. Primorci se v grupah plazijo ponoči, da uidejo iz pod pete Hitlerja in Mussolinij ter pomagajo svojim bratom delati neljube incidente sovražniku. Tu mali jugoslovanski narode je zopet dobil priznanje za svojo hrabrost in prišel v svetovno javnost.

Ker je Amerika na strani Jugoslavije, se tudi naši tukaj rojejo in slovenski fantje poslavljajo iz odhajajo v vojaško službo. Na sem še nikjer čitala seznama naših fantov-vojakov, dasi so glauuradni podporniki jednot apelirali na tajnike, naj pošljejo imena teh vojakov za priobčitev. Torej bom jaz podal njih imena. In v službi Strica Sama so sledeči slovenski fantje iz Gowanda: Louis Korbar ml. Charles Korbar, John Klancer, Anthony Kordon, Frank Straus, Joseph Zumer, Emil Koluza, Charles Poyhe in Albert Luine.

V skupini letalcev, ki je pod vodstvom generala Doolittle takisto strašno bombardirala japonska mesta, ladjedelnice in tovarne je bil od tukaj Joseph Manski sin poljskih staršev. Za to delo je bil odlikovan od Roosevelta in od kitajske vlade. General Doolittle je pisal osebno pismo staršem in zelo pohvalil hrabrega mladeniča.

Ta akcija nas torej spodbuja da stopimo vsi v civilno armado Amerike in pomagamo do hitre ter uspešne zmagi po svoji najboljši moči. In ker so se naša društva odzvala v tej vojni krizi, prošnji za kupovanje vojnih bondov, je torej naša dolžnost, da jih podpiramo bolj kot kdaj prej.

V nedeljo, 7. junija, se vrši pri nas prvi piknik v tej sezoni na navadnih slovenskih pikniških prostorih. Upati je, da se ga udeležite v velikem številu in pomagajte našemu društvu 325 SN-PJ, ki je kupilo že za \$200 vojnih bondov.

John Matekovich.

Najzanesljivejšo dnevno delavsko vesto so v dnevniku "Prosveti." Ali jih čitate vsak dan?

Člani komisije za mobiliziranje človeške sile. Sedeči od leve na desno: Donald M. Nelson, Claude Wickard, Paul V. McNutt, Frances Perkins in James Forrestal. Stoječi od leve na desno: Wendell Lund, Goldwaite H. Dorr, Lewis B. Hershey, Arthur J. Altmeyer, Arthur S. Fleming in Fowler W. Harper.

IZ NAŠIH KRAJEV

ZOFKA KVEDER

HRVATARJI
(Nadaljevanje.)

Dekle se je preplašeno umikalo, Tine pa, ki je stal za njo je dvignil pest in udaril lepega Janeza po roki.

V hipu je bil tepež. Dekleta so jokala, oštr je tekel v hišo, kjer je sedelo nekaj mož. Močnejši so pritekli ven in spravili nekaj fantov narazen.

— Kaj ste nori? Mir! Mir, pravim! Zunaj se tepite na vasi, če vas je volja. Tu dajte mir! — je zaklinjal oštr.

Res so se umirili za hip. V tem je Lovretov zagledal hčer: — Kaj pa ti tukaj iščeš? —

— Zaradi nje so se, — je reklo neko dekle.

— Jaz ti bom že pokazal! — se je raztogotil stari in priložil Leni od vse strani zaušnik, da se ji je takoj kri vlija iz nosa. — Domov! Vse domov! — Kakor bi mignil so izginile vse dekleta v noč.

Sovražno so se merili fantje. Tineta sta držala dva moža, Janeza je oštr podil ven: — Kaj si prišel delat zdražbo, kaj? Tak mir je bil, pa pridejo! —

Med tem se je Tine iztrgal možem iz rok. Rokav od srjace so mu odrgali in ovrtnik od telovnika si je raztrgal, ko je planil proč. Kakor bi trenil je postal nepopisljiv metež. Domači fantje so se sprijeli z dolgočasnimi, vse je klelo in razajalo. Miza z vinom se je z velikim ropotom prevrnila na tla. Razbite črepinje kozarcev in steklenic so se trle pod nogami. Nekateri so dvigali klopi, dva sta odlomila mizi noge in jih vhitela v zraku. Eden je stal z golimi prsi med njimi in držal doplak v roki, — nekdo mu je iztrgal telovnik in srjaco. Par jih je bilo že krvavih.

Takrat je nekdo zamahnil po svečah, da so se prevrnile in ugasile. Črna tema je nastala pod župno. Preklinjanje se je čulo, udarci, metež. Nekateri so zbežali na cesto in takoj so jo podedili drugi za njimi. Bežali so v vas, na polje, preko ograj so skakali v vrtove in ograde, kolce so pulili iz plotov, kamenje pobirali iz ceste.

Samo zvezde so svetile, v temi ni bilo nikogar spoznati. Tu sta se dva valjala na tleh, tam je eden zalučil kamen nazaj in izginil med drevjem v vrtu, tretji je bežal pred drugimi, ki so ga s kolec in krepelci podili. Po vsi vasi so se razpršili, za vsakim ogrom je bil tepež, nekateri so se poskrili pod kozolec in šupe, drugi so se begali okrog in iskali skrivališča.

Lepi Janez je bil naenkrat sam. Naravnost skozi vas je bežal, za njim je padalo kamenje. Bil je že daleč pred njimi, ko je naenkrat zaslišal tek tudi spredaj proti sebi. Hitro je zavil v stran k hišam. Pred Lovretovo hišo je bil, dobro so ga poznali tam. Planil je k vratom, ali bila so zaprta. V hiši je bila še luč. Vzpel se je na okno in trkal. Šipa je zaženketala pod njegovimi prsti razbita v hišo.

— Odprite, odprite! Podijo me! Odprite! Brž! Ubili me bojo, če me dobe! —

— Nihče ne bo odpiral! — se je zavzela Lovretovka. — Tako sodra! Okno je razbilo! —

— Odprite, no! So že tukaj! —

— Samo zvonit! naredite, kar imate! Odpirala pa ne bom! — je rekla stara in upihnila luč. Lena ni sploh ničesar slušala. Slonela je na mizi in jokala na ves glas. Njen beli predpasnik je bil ves krvav.

Lepi Janez se je spustil zunaj na tla. Skriti se ni mogel več. Naslonil se je s hrbtom k skladovnici drv in prijel oklešček v roke. Nekdo je skočil pred njega.

— Ali te imam! Čakaj! —

Bil je Tine, ali predno ga je pograbil, je Janez zamahnil preko njegove glave. Omamilo ga je, da se je opotekel. Tedaj ga je že Janez podrl na tla in ga obdelaval s pestmi.

— Pomagajte! Pomagajte! —

Neki fant je pritekel s kolom.

— Čakaj, Tine, ga že bomo! — in udaril je Janeza po plečih, da je bobnelo.

Tine se je izvil vkišku in zdaj sta šla oba nad Janeza. Z okleščkom in kolom sta mu jih dala par preko glave, da je pal.

— Nikar! Ubila me bosta! — je še zakričal v padcu.

— Čakaj, to boš pomnil! — mu je obljuboval Tine.

— Samo daj! Samo daj, zgačil! — je prigovarjal Suhadolov Miha in skočil nanj.

Par vzdihov se je čulo in lepi Janez se ni več ganil.

— Potuhnil se je, — je dejal Miha.

— Ga bomo že oživel, — se je smejal Tine in udrihal ležečemu po prsih. — Kaj, bratec, tega si nisi mislil.

Ali Janez ni dal glasa od sebe, ni zastokal, ni se ganil.

Nekaj čudnega je pretreslo oba fanta. Odstopila sta in vrgla okleščke proč. Nekaj drugih fantov je priteklo.

— Ali ste ga? No, ta jih je zaslužil par! —

— Potuhnil se je, — je rekel Tine s hripavim glasom.

Nekdo se je nagnil nad ležečega.

— Ubijte ga! —

— Ubijte! — so zakričali vsi.

Kakor prokleti so bežali proč.

V vasi je nastal v trenutku mir. Oni, ki so bili najbolj pijani, so se strezili hipoma. Ko je čez par minut šel vaški podžupan z možmi gledat kaj se je zgodilo, ni bilo nikjer nobenega fanta več. Kakor, da so se udri v zemlji. Samo zvezde so trepetale na črnem, visokem nebu.

Ob prvi zori so že zaženketale kose po lazi. V dolgih vrstah so stali kosci in mokra trava je v taktih padala v stran. V dolinah so še ležale lehne, prozorne megle. Zda pa zdaj se je oglašal brus ob žvenčenem jeklu, da je odmevalo od laza do laza. Rdeče se je razlivala zora od bregov. In zavsetilo se so kose v prvih žarkih, obrabi so zardeli, bele srjace so se zabliskale. Še nikdar ni videlo ponedeljsko solnce toliko koscev po lazi. Nihče jih ni klical doma. Rand so se prebudili iz težkih sanj, vsak je bil vesel, da je mogel ven iz vasi, kjer je lepi Janez krvav in ubit ležal v cestnem prahu. Kakor da so vsi deležni na tem delu. In ni bilo smeha in šal in objestnih vrisov zunaj v svezem jutru. Vaak je molčal in delal, kakor še nikoli.

Miha in Tine sta bila prva v vrsti, komaj so jih dohajali ostali zadaj. Klobuke sta pomaknila na oči, neumorno sta zamahovala z bleščočimi kosami. Niti brusila nista, sama je padala trava pred njima. Ničesar nista čutila, same so delale roke, le kolena so se jima čudno šibila. In neka mrzla groza ju je tiščala za vrat, težko so dihalo široke prsi, pogledi so se umikali in vedno zopet bežali dol po stezah. Počasi so se vlekle ure. Ko je ob sedmih prinesla dekla v jebasu zajutrek, nista sela z drugimi k jelu. Kose so zvižgale, ječale, zvenele in trava je trdno padala v stran. Z resnimi pogledi so jima sledili drugi kosci. A vsem je nekaj vezalo govor. S temnimi, molčečimi oblicami so jedli in se hitro zopet vračali k delu.

(Dalje prihodnjik.)

zunanj minister je zahteval od Paveliča, da iz Hrvatske napravi kraljevino in prestol ponudi italijanski savojški hiši. S tem bi se Italijanom prikupil, kajti vzbudil bi v njih vero, da bo Hrvatska tako postala njihova lutka kot se je zgodilo z Albanijo, Dalmacijo bodo pa zato radi dali Hrvatski.

Mussolini je o tem prvič slišal, ko mu je Pavelič sporočil, da bo napravil iz Hrvatske kraljevino na čelu s savojским kraljem. Duce je bil vidno zadovoljen. Zanj je to bila nova možnost povezati italijansko kraljevino hišo s fašizmom. V italijanskem časopisu so začeli izhajati dolgi članki o neodvisni, devetsto let stari kraljevini Hrvatski, v kateri je nekoč vladal kralj Zvonimir Prvi. Sedaj pa želi Hrvatska obnoviti kraljevino pod Zvonimirjem Drugim, italijanskim princem.

Po dolgi razgovorih v Kvirinalu je Viktor Emanuel določil splošnega vojvodo Amona za bodočega kralja Hrvatske.

Dne 17. maja je v spremstvu 200 vstaških razbojnikov prišel v Rim Pavelič, da ponudi prestol novemu kralju. Fašistična stranka je izdala ukaz, naj narod "z navdušenjem" napolni ulice od postaje do Kvirinala.

V prestolni dvorani je sedel kralj s kraljico in okrog njih so stali člani vladarske hiše v slavnostnih oblekah. Pavelič je ponizno zaprosil, če sme ponuditi hrvatski prestol komu izmed članov savojške vladarske hiše. Viktor Emanuel je pokazal splošnega vojvodo in Pavelič je pokleknil pred njim in ga nagovoril kot kralja Zvonimirja Druga, naslednika Zvonimirja Prvega.

Iz Kvirinala je Pavelič odšel v beneško palačo na obisk k Mussoliniju, da z njim uredi vprašanje dalmatinske obale. Duce je bil dobre volje in pristal je na priključitev Dalmacije Hrvatski. Pred svojimi svetovalci se je pohvalil, da jo je zagodel Ribbentropu. Nova kraljevina bo močnejša Italije.

Ni pa vedel, da je Pavelič štiri dni pred svojo ponudbo italijanskemu kralju sklenil z Nemci drugo pogodbo. Tako sta 18. maja v Rimu Italija in Hrvatska podpisali pogodbo o medsebojni pomoči in spoštovanju in Italija je uradno priznala, da odneha s svojo zahtevo po Dalmaciji. Nato je Mussolini povabil Ribbentropa, naj doda še svoj podpis; ta pa je odklonil, češ, da je to italijansko-hrvatska stvar, v ka-

tero se Nemčija ne more vmešavati. V resnici pa samo ni hotel jamčiti hrvatskih mej, kar bi storil, če bi podpisal italijansko-hrvatsko pogodbo.

Italijansko časopisje se je kosalo z navdušenimi članki o skorašnjem kronanju novega hrvatskega kralja na Duvanjskem polju v južni Bosni. Prikazovali so vse skupaj kot velik triumf za Italijo. Slike in življenjepisi vojvode in njegove čene so izpolnjevali časopise, čeprav noben ni hotel omeniti, da je vojvodinja pred poroko bila grška princesa.

V tem času pa je Nemčija prevzela vso oblast v Hrvatski in za svojega poslanika imenovala človeka, ki se svojega dela ni učil v S(turm) A(bteilung) šoli za "vodje". Njegova pripravljenost se je pokazala že 30. maja pri podpisovanju trgovskega sporazuma med Nemčijo in Hrvatsko, ko se je slednja obvezala pošiljati ves svoj izvoz v Nemčijo—znani način trgovskih pogodb v korist ene same stranke. Ko so v začetku junija italijanski trgovski delegati prispeli v Zagreb, niso tam našli ničesar več za izvoz. Vrnili so se silno ogorčeni.

Udarec, ki je zbudil Mussolinija in Italijane iz njihovih sanj, je bila spomenica, ki jo je nemški poslanik v Zagrebu poslal grofu Ciano, v kateri mu je priporočil, naj Zvonimir II. svoje kronanje odloži do konca vojne, češ, da za zdaj ne more prevzeti na sebe odgovornosti za varnost življenja novega kralja.

Italija se je vprašala: čemu potem vse te svečanosti na Kvirinalu? Čemu odstopitev italijanskih "prav" do Dalmacije? Čemu polom s trgovsko pogodbo?

Mussolinija je zlasti razjezilo, ker je nemški poslanik poslal spomenico Ciano in ne "poglavnik" Pavelič. Zažugal je, da bo s silo zavzel Dalmacijo. Pavelič je prestrašen odletel v Berchtesgaden prosit jamstva za svojo neodvisnost. Vrnil se je potolažen, Hitler in Ribbentrop sta mu obljubila, da mu Italija nič strašnega ne bo storila.

Tudi kralj Viktor Emanuel je bil slabe volje. Pri nekem srečanju je stresel ves svoj žolč očitajoč diktatorju, da je šavojško hišo osmešil in osramotil pred vsem svetom.

Mussolini je pripravil svoje-mu zavezniku maščevanje. Ko mu že ni mogel do živga na Hrvatskem pri sestanku na Brennerju, je nestrpno čakal nove

priložnosti—morda zadnje, s katero bi udaril diktatorja na drugi strani Alp.

V začetku avgusta so bile nemške čete do vratu zavzete z borbo v Rusiji. Čakali pa so jih Srbi; do poletja so se njihovi oddelki strnili v skrivno vojsko generala Draže Mihajloviča in začeli so toliči po nemških zasednih posadkah.

Zdaj je Mussolini porabil prilžnost. Poslal je čez morje dve diviziji in zasedel Dalmacijo, češ, da brani obale morja, ki je italijansko jezero, pred srbskimi četničskimi oddelki, ki se v resnici nikdar niso spustili do Dalmacije. Nemčija Italijanov ni mogla pregnati. Vojska, ki jo je poslala tja, je imela še preveč opravka—s srbskimi četniki.

Svečani dogovor 18. maja, ki so ga s tolikimi ceremonijami proslavljali na Kvirinalu, je trajal manj kot tri mesece od časa, ko ga je Mussolini podpisal.

A on še vedno ni zadovoljen. Italijanske čete so ostale v Dalmaciji in istočasno je duce bombardiral Hitlerja s spomenicami, v katerih je odkrito zahteval razdelitev Hrvatske med Nemčijo in Italijo.

NOTE!

Save this copy of PROSVETA. It is needed for VICTORY!

SAVE

- ★ All Wastepaper
- ★ Old Rags
- ★ Old Rubber
- ★ Scrap Metal

Turn it over to some local salvage agency

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila na veselice in shode, vizičnice, časnike, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

★

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne.—Cena zmerna, unijsko delo prve

Plašite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-52 S. LAWDALE AVENUE CHICAGO, ILLINOIS
TEL. ROCKWELL 4804

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklopu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in priloženo eden, dva, tri, štiri ali pet članov in eno družino k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enake, za člana ali nečlana \$6.00 za eno leto naročnina. Kar pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 za tednik, se jim to priložje k naročnini. Torej sedaj ni varstva, reči da je list predlag na člana SNPJ. List Prosveta je vasa lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročeno na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnino.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrul. države in Kanado \$6.00	Za Čicero in Chicago je \$7.50
1 tednik in 4.00	1 tednik in 4.00
2 tednika in 2.00	2 tednika in 2.00
3 tednike in 2.00	3 tednike in 2.00
4 tednike in 1.20	4 tednike in 1.20
5 tednikov in .00	5 tednikov in .00

Za Evropo je \$8.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebne vsote denarja ali Money Order v platu in si naročite Prosveto. List, ki je vasa lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2657 So. Lawdale Ave.
Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1) Ime _____ Čl. druživa št. _____

Meslov _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledenčih članov moje družine:

2) _____ Čl. druživa št. _____

3) _____ Čl. druživa št. _____

4) _____ Čl. druživa št. _____

5) _____ Čl. druživa št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik _____ Star naročnik _____

Borba Italije in
Nemčije za
"Neodvisno"

Osadije diplomatskih sporov

Te dni je izšla knjiga "Agent in Italy", v kateri je celo poglavje posvečeno diplomatskim spletkam Italije in Nemčije za "Neodvisno". Iz poglavja priobčujemo sledeče:

"Sredi avgusta je priklopila do roba zadeva Hrvatske, ki se je začela, ko je Jugoslavija vstala proti Hitlerju in povzročila bojevanje na Balkanu.

Čim je Jugoslavija padla, je postala Hrvatska posebna enota pod vodstvom Anteta Paveliča. Nadel si je ime 'poglavnik', vođa.

Pavelič je takoj odšel v Rim na razgovor z Mussolinijem in Ciano. V začetku aprila so ga poklicali v Berlin, kamor je odletel s posebnim letalom von Mackensena, pustivši Italijane, ki so osupli strmeli v prazni sedež.

Takoj v začetku vojne z Jugoslavijo je Italija začela z iredentistično propagando za Dalmacijo, del Jugoslavije ob Jadranu, med Albanijo in Trstom. Najse-

vernejši del te obale je politično pripadal Hrvatski. Jadran je morje, na katerem je gospodovala Italija in Italija ni hotela druge sile na jadranskih obalah. Propaganda se je razvila v ogorčeno zahtevo po 'osvoboditvi' vse obale. Gayda je v posebnem članku v "Il Giornale d'Italia" trdil, da je bila Dalmacija nekoč del beneške republike in da je zato italijanska pokrajina.

Čim je bila razglašena neodvisnost Hrvatske, se je začela med Nemčijo in Italijo borba za novo deželo in zlasti za Dalmacijo. Za ureditev meja so sklicali 3. maja konferenco na Dunaju, ki naj bi se je udeležili Italijani na čelu s Ciano, Nemci z Ribbentropom in Hrvat s Paveličem.

A Italijani, ki so bili razočarani z usodo svojih zahtev po Nici, Korziki in Savoji prejšnjega leta, so slutili, da bi se utegnulo kaj podobnega pripetiti tudi 3. maja na Dunaju.

Ker Mussolini ni mogel dati Italijanom pravega kruha in spagetijev, jim je hotel dati vsaj večjo Italijo. Ker pa se je bal na Dunaju limanic in v Italiji neredov, če zopet ne bi izvojeval svojih "prav", je sporočil Nemcem svoje zahteve in konferenca 3. maja je bila odložena. Tako

mi je povedal Pinelli, ki bi bil moral biti član delegacije.

Ribbentrop pa se je brez vednosti Italijanov skrivaj pogajal s Paveličem. Da bi razbil italijanske zahteve po Dalmaciji, je hotel zahtevati del obale za Hrvatsko, češ, da nova država potrebuje izhod na morje. Nemški

mi je povedal Pinelli, ki bi bil moral biti član delegacije.

Ribbentrop pa se je brez vednosti Italijanov skrivaj pogajal s Paveličem. Da bi razbil italijanske zahteve po Dalmaciji, je hotel zahtevati del obale za Hrvatsko, češ, da nova država potrebuje izhod na morje. Nemški

mi je povedal Pinelli, ki bi bil moral biti član delegacije.

Ribbentrop pa se je brez vednosti Italijanov skrivaj pogajal s Paveličem. Da bi razbil italijanske zahteve po Dalmaciji, je hotel zahtevati del obale za Hrvatsko, češ, da nova država potrebuje izhod na morje. Nemški

mi je povedal Pinelli, ki bi bil moral biti član delegacije.

Ribbentrop pa se je brez vednosti Italijanov skrivaj pogajal s Paveličem. Da bi razbil italijanske zahteve po Dalmaciji, je hotel zahtevati del obale za Hrvatsko, češ, da nova država potrebuje izhod na morje. Nemški

mi je povedal Pinelli, ki bi bil moral biti član delegacije.

Ribbentrop pa se je brez vednosti Italijanov skrivaj pogajal s Paveličem. Da bi razbil italijanske zahteve po Dalmaciji, je hotel zahtevati del obale za Hrvatsko, češ, da nova država potrebuje izhod na morje. Nemški

mi je povedal Pinelli, ki bi bil moral biti član delegacije.

Unija pivovarniških delavcev v Buffalu, N. Y., oglašja svojo prireditel. Voznik je Raymond Smith, poleg njega pa sedi tajnik unije Leonard Schurr.